Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (andra avdelningen)

den 5 september 2019*

”Begäran om förhandsavgörande – Straffrättsligt samarbete – Direktiv (EU) 2016/343 – Artikel 4.1 – Oskuldspresumtion – Offentliga uttalanden om skuld – Överenskommelse mellan åklagaren och gärningsmannen – Nationell rättspraxis som anger att tilltalade som inte ingått någon sådan överenskommelse ska identifieras – Stadgan om de grundläggande rättigheterna – Artikel 48”

I mål C-377/18,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Spetsializiran nakazatelen sad (Särskilda brottmålsdomstolen, Bulgarien) genom beslut av den 31 maj 2018, som inkom till domstolen den 8 juni 2018, i brottmålet mot

AH,

PB,

CX,

KM,

PH,

ytterligare deltagare i rättegången:

MH,

meddelar

DOMSTOLEN (andra avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden A. Arabadjiev samt domarna T. von Danwitz och C. Vajda (referent),

generaladvokat: H. Saugmandsgaard Øe,

justitiesekreterare: enhetschefen M. Aleksejev,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 13 mars 2019,

* Rättegångsspråk: bulgariska.

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

– Tysklands regering, inledningsvis genom T. Henze, E. Lankenau och M. Hellmann, samtliga i egenskap av ombud, därefter genom E. Lankenau och M. Hellmann, båda i egenskap av ombud,

– Italiens regering, genom G. Palmieri, i egenskap av ombud, biträdd av S. Faraci, avvocato dello Stato,

– Europeiska kommissionen, genom R. Troosters och Y. G. Marinova, båda i egenskap av ombud,

och efter att den 13 juni 2019 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 4.1 första meningen i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/343 av den 9 mars 2016 om förstärkning av vissa aspekter av oskuldspresumtionen och av rätten att närvara vid rättegången i straffrättsliga förfaranden (EUT L 65, 2016, s. 1), jämförd med skäl 16 första meningen och skäl 17 i direktivet.

2 Begäran har framställts inom ramen för ett brottmål mot AH, PB, CX, KM och PH angående anklagelser om att de är medlemmar av en gruppering som utövar brottslighet i organiserad form.

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätt

Stadgan

3 I artikel 48 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (nedan kallad stadgan), som har rubriken ”Presumtion för oskuld och rätten till försvar”, föreskrivs följande:

”1. Var och en som har blivit anklagad för en lagöverträdelse ska betraktas som oskyldig till dess att hans eller hennes skuld lagligen fastställts.

2. Var och en som har blivit anklagad för en lagöverträdelse ska garanteras respekt för rätten till försvar.”

4 I förklaringarna avseende stadgan om de grundläggande rättigheterna (EUT C 303, 2007, s. 17) anges att artikel 48 i stadgan motsvarar artikel 6.2 och 6.3 i Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, som undertecknades i Rom den 4 november 1950 (nedan kallad Europakonventionen).

5 Artikel 52 i stadgan, som har rubriken ”Rättigheternas och principernas räckvidd och tolkning”, anger i punkt 3 följande:

”I den mån som denna stadga omfattar rättigheter som motsvarar sådana som garanteras av [Europakonventionen] ska de ha samma innebörd och räckvidd som i konventionen. Denna bestämmelse hindrar inte unionsrätten från att tillförsäkra ett mer långtgående skydd.”

Direktiv 2016/343

6 Skälen 1, 4, 5, 9, 10, 16 och 48 i direktiv 2016/343 har följande lydelse:

”(1) Oskuldspresumtionen och rätten till en rättvis rättegång garanteras i artiklarna 47 och 48 i [stadgan], artikel 6 i [Europakonventionen], artikel 14 i den internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter (nedan kallad ICCPR-konventionen) och artikel 11 i den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna.

…

(4) Genomförandet av [principen om ömsesidigt erkännande av domar och andra rättsliga avgörande] förutsätter att medlemsstaterna har förtroende för varandras straffrättsliga system. Omfattningen av principen om ömsesidigt erkännande är beroende av en rad faktorer, som inbegriper mekanismer till skydd för misstänktas och tilltalades rättigheter och gemensamma miniminormer för att underlätta tillämpningen av den principen.

(5) Även om medlemsstaterna är parter i Europakonventionen och ICCPR-konventionen har erfarenheten visat att detta i sig inte alltid räcker för att skapa tillräckligt förtroende för andra medlemsstaters straffrättsliga system.

…

(9) Syftet med detta direktiv är att stärka rätten till en rättvis rättegång i straffrättsliga förfaranden genom att föreskriva gemensamma minimiregler avseende vissa aspekter av oskuldspresumtionen och rätten att närvara vid rättegången.

(10) Genom att fastställa gemensamma minimiregler om skyddet för misstänktas och tilltalades processuella rättigheter syftar detta direktiv till att stärka medlemsstaternas förtroende för varandras straffrättsliga system, och således till att underlätta det ömsesidiga erkännandet av avgöranden i straffrättsliga frågor. Sådana gemensamma minimiregler kan också avlägsna hinder för den fria rörligheten för medborgare inom medlemsstaternas hela territorium.

…

(16) Oskuldspresumtionen skulle överträdas om offentliga uttalanden av myndigheter, eller rättsliga avgöranden utöver dem som avser frågan om skuld, framställde en misstänkt eller tilltalad som skyldig, så länge den personen inte har bevisats vara skyldig enligt lag. Sådana uttalanden och rättsliga avgöranden bör inte ge uttryck för att den personen är skyldig. Detta bör inte påverka sådana åtgärder från åklagaren som syftar till att styrka den misstänktes eller tilltalades skuld, såsom åtalet, och inte heller rättsliga avgöranden som får till följd att en uppskjuten påföljd får verkan, förutsatt att rätten till försvar respekteras. Detta bör inte heller påverka preliminära beslut av processuell karaktär som fattas av rättsliga eller andra behöriga myndigheter och grundas på misstanke eller bevisning som talar till den misstänktes eller tilltalades nackdel, såsom beslut om häktning, förutsatt att sådana beslut inte hänvisar till den misstänkte eller tilltalade som skyldig. Innan den behöriga myndigheten meddelar ett preliminärt avgörande av processuell karaktär kan den först behöva säkerställa att det föreligger tillräcklig bevisning som talar till den misstänktes eller tilltalades nackdel för att motivera det aktuella beslutet, och beslutet skulle kunna innehålla en hänvisning till denna bevisning.

…

(48) Eftersom detta direktiv fastställer minimiregler bör medlemsstaterna kunna utvidga de rättigheter som fastställs i detta direktiv för att föreskriva en högre skyddsnivå. Den skyddsnivå som medlemsstaterna tillhandahåller bör aldrig understiga de normer som anges i stadgan och Europakonventionen, såsom dessa tolkas av [EU-]domstolen och Europadomstolen."

7 Artikel 1 i direktiv 2016/343 har rubriken "Syfte", och har följande lydelse:

"I detta direktiv fastställs gemensamma minimiregler för följande:

a) Vissa aspekter av oskuldspresumtionen i straffrättsliga förfaranden.

b) Rätten att närvara vid rättegången i straffrättsliga förfaranden."

8 Artikel 2 i direktivet, med rubriken "Tillämpningsområde", har följande lydelse:

"Detta direktiv ska tillämpas på fysiska personer som är misstänkta eller tilltalade i straffrättsliga förfaranden. Det är tillämpligt i alla stadier av det straffrättsliga förfarandet, från det tillfälle då en person blir misstänkt eller tilltalad för att ha begått ett brott eller ett påstått brott fram till dess att det slutliga avgörandet av om personen har begått det aktuella brottet har vunnit laga kraft."

9 I artikel 4 i direktiv 2016/343, som har rubriken "Offentliga uttalanden om skuld", anges följande i punkt 1:

"Medlemsstaterna ska vidta nödvändiga åtgärder för att se till att det i offentliga uttalanden från myndigheter och i rättsliga avgöranden, utöver dem som avser frågan om skuld, inte hänvisas till en misstänkt eller tilltalad som om den personen vore skyldig så länge denne inte har bevisats vara skyldig enligt lag. Detta ska inte påverka de åtgärder av åklagaren som syftar till att bevisa att den misstänkte eller tilltalade är skyldig, och inte heller preliminära avgöranden av processuell karaktär som meddelas av rättsliga eller andra behöriga myndigheter och som grundas på misstanke eller bevisning som talar till nackdel för den misstänkte eller tilltalade."

10 I artikel 14 i nämnda direktiv, med rubriken "Införlivande", föreskrivs följande i punkt 1:

"Medlemsstaterna ska sätta i kraft de bestämmelser i lagar och andra författningar som är nödvändiga för att följa detta direktiv senast den 1 april 2018. De ska genast underrätta kommissionen om detta.

När en medlemsstat antar dessa bestämmelser ska de innehålla en hänvisning till detta direktiv eller åtföljas av en sådan hänvisning när de offentliggörs. Närmare föreskrifter om hur hänvisningen ska göras ska varje medlemsstat själv utfärda."

Bulgarisk rätt

11 Enligt artikel 381 i Nakazatelno-protsesualen kodeks (straffprocesslagen) (nedan kallad NPK) har den tilltalade som erkänner gärningen möjlighet att, när förundersökningen är slut, ingå en överenskommelse med åklagaren genom sin advokat.

12 Artikel 381.5 NPK har följande lydelse:

"Överenskommelsen ska vara skriftlig och besvara följande frågor jakande:

1. har en gärning begåtts, har den begåtts av den tilltalade, ska skulden för den tillskrivas den tilltalade, utgör gärningen ett brott; vidare ska uppgift finnas om hur gärningen kvalificeras rättsligt.

…”

13 Artikel 381.7 NPK har följande lydelse:

”När förfarandet avser flera personer …, kan överenskommelsen ingås med vissa av dessa personer …”

14 Artikel 382.5 NPK har följande lydelse:

”Domstolen får föreslå ändringar i överenskommelsen som granskas tillsammans med åklagaren och försvarsadvokaten. Den tilltalade hörs sist.”

15 Enligt artikel 382.7 NPK ska domstolen godkänna överenskommelsen om den inte strider mot lag eller god sed.

16 Enligt artikel 383.1 NPK har överenskommelsen samma verkan som ett lagakraftvunnet domstolsavgörande.

17 Bulgariska medborgare har, enligt artiklarna 12–14 i Zakon za grazhdanskata registratsia (folkbokföringslagen), tre namn: förnamnet, patronymikon och efternamnet. De har även, enligt artikel 11.1 i folkbokföringslagen, ett nationellt personnummer vilket är ett administrativt identitetsnummer som gör det möjligt att exakt fastställa identitet för personen i fråga.

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågan

18 Det framgår av begäran om förhandsavgörande att AH, PB, CX, KM, PH och MH åtalats för att mellan november 2014 och november 2015 ha varit medlemmar av en gruppering som utför brottslighet i organiserad form i Sofia (Bulgarien). Grupperingen har haft som målsättning att för egen vinning framställa falska officiella urkunder eller falskeligen ändra innehållet i sådana urkunder, närmare bestämt identitetshandlingar och körkort för motorfordon. I stämningsansökan uppges att dessa sex personer ska ha samarbetat i en gruppering som utför brottslighet i organiserad form och fördelat uppgifter sinsemellan för att uppnå den gemensamma brottsliga målsättningen.

19 En av dessa personer, nämligen MH, uppgav sig vilja träffa en överenskommelse med åklagaren där MH erkänner gärningen i utbyte mot en mildare påföljd.

20 Vidare anges det i begäran om förhandsavgörande att de fem andra tilltalade personerna (nedan gemensamt kallade de fem tilltalade) gett sitt ”processuella samtycke” till att MH och åklagaren träffar en sådan överenskommelse. De uppgav emellertid uttryckligen att detta inte innebär att de erkänner de gärningar som läggs dem till last eller att de avstår från sin rätt att bestrida ansvar.

21 Det framgår av de i överenskommelsen mellan åklagaren och MH redovisade omständigheterna att MH tillsammans med de fem tilltalade varit medlem av en gruppering som utövar brottslighet i organiserad form. Samtliga tilltalade identifierades likadant, det vill säga med förnamn, patronymikon och efternamn jämte nationellt personnummer. Den enda skillnaden i det sätt på vilket dessa personer har identifierats består i det faktum att MH även identifieras medelst födelsedatum, födelseort, adress, medborgarskap, etnisk tillhörighet, familjesituation och utdrag ur belastningsregister.

22 I enlighet med nationella processrättsliga bestämmelser har överenskommelsen hänskjutits till den hänskjutande domstolen för godkännande. Den hänskjutande domstolen är därvid behörig att göra ändringar i överenskommelsen.

23 Enligt den hänskjutande domstolen framstår det som oklart om det är förenligt med artikel 4.1 i direktiv 2016/343 att det i den aktuella överenskommelsen klart och uttryckligen anges att de fem tilltalade som inte träffat någon överenskommelse, och beträffande vilka målet handläggs i enlighet med allmänna straffrättsliga bestämmelser, är medlemmar i den aktuella brottsliga grupperingen, och att de identifieras med förnamn, patronymikon och efternamn jämte nationellt personnummer.

24 Den hänskjutande domstolen har å ena sidan uppgett följande: Enligt fast nationell rättspraxis ska texten i överenskommelsen till fullo överensstämma med texten i stämningsansökan där var och en av de tilltalade anges såsom medgärningsmän. Att medgärningsmännen anges torde dessutom kunna vara av betydande vikt för att de aktuella brottsrekvisiten ska kunna anses vara uppfyllda. Enligt bulgarisk rätt krävs det nämligen att åtminstone tre personer är inblandade för att det ska kunna vara fråga om en gruppering som utövar brottslighet i organiserad form.

25 Å andra sidan har den hänskjutande domstolen uppgett att det enligt artikel 4.1 i direktiv 2016/343 är förbjudet för en domstol att framställa en tilltalad som skyldig i andra avgöranden än det som avgör skuldfrågan. Enligt den hänskjutande domstolen framstår det som oklart om de fem tilltalade – beträffande vilka målet handläggs enligt allmänna straffrättsliga bestämmelser – ska anses ha framställts som skyldiga, i det att de i det officiella domstolsavgörandet angetts vara medgärningsmän beträffande den aktuella gärningen och därvid identifierats medelst förnamn, patronymikon och efternamn jämte nationellt personnummer.

26 Mot denna bakgrund beslutade Spetsializiran nakazatelen sad (Särskilda brottmålsdomstolen, Bulgarien) att vilandeförklara målet och ställa följande fråga till EU-domstolen:

”Är en nationell rättspraxis – som kräver att en överenskommelse (som har ingåtts i ett straffrättsligt förfarande) inte bara identifierar den tilltalade som har erkänt sin skuld avseende ett brott och som har ingått överenskommelsen, utan även andra tilltalade som är medgärningsmän, som inte har ingått överenskommelsen, inte har erkänt sig skyldiga och avseende vilka målet fortsätter att handläggas enligt allmänna straffrättsliga bestämmelser, men som har samtyckt till att den första tilltalade ingår överenskommelsen, såsom gärningsmän i det aktuella brottet – förenlig med artikel 4.1 första meningen, jämförd med skäl 16 första meningen och skäl 17, i direktiv 2016/343?”

27 Den 22 juni 2018 beslutade EU-domstolens ordförande med stöd av artikel 53.3 i domstolens rättegångsregler att målet skulle avgöras med förtur.

Prövning av tolkningsfrågan

28 EU-domstolen påpekar inledningsvis att det i begäran om förhandsavgörande anges att de fem tilltalade gett sitt ”processuella samtycke” till att MH och åklagaren träffar en överenskommelse där MH erkänner gärningen i utbyte mot en mildare påföljd, men att tolkningsfrågan inte avser huruvida det kan anses förenligt med unionsrätten att nationella bestämmelser kräver att dessa personer lämnar sitt samtycke för att domstol ska kunna godkänna en sådan överenskommelse.

29 Den hänskjutande domstolen har ställt sin tolkningsfråga för att få klarhet i huruvida artikel 4.1 i direktiv 2016/343 ska tolkas så, att nämnda bestämmelse utgör hinder för att en överenskommelse – i vilken den tilltalade erkänner gärningen i utbyte mot en mildare påföljd och som måste godkännas av nationell domstol – uttryckligen som medgärningsmän anger inte bara denna person, utan även andra tilltalade som inte erkänt gärningen och som åtalas i ett separat straffrättsligt förfarande.

Huruvida direktiv 2016/343 är tillämpligt i målet

30 EU-domstolen kommer först att pröva om direktiv 2016/343 är tillämpligt under sådana omständigheter som de i det nationella målet.

31 Det är för det första utrett att direktivet är tillämpligt i tiden (*ratione temporis*). Den aktuella överenskommelsen har ännu inte godkänts av den hänskjutande domstolen, och ett eventuellt godkännande kommer således nödvändigtvis att meddelas efter den sista dag då direktiv 2016/343 ska ha införlivats med nationell rätt, det vill säga den 1 april 2018.

32 Direktiv 2016/343 är för det andra även tillämpligt med avseende på person (*ratione personae*). Direktivet ska enligt artikel 2 tillämpas på fysiska personer som är misstänkta eller tilltalade i straffrättsliga förfaranden. Det är tillämpligt i alla stadier av det straffrättsliga förfarandet, från det tillfälle då en person blir misstänkt eller tilltalad för att ha begått ett brott eller ett påstått brott fram till dess att det slutliga avgörandet av om personen har begått det aktuella brottet har vunnit laga kraft.

33 Det framgår av begäran om förhandsavgörande att de fem tilltalade har tilltalats inom ramen för ett straffrättsligt förfarande, och att något slutligt avgörande av om de har begått det aktuella brottet ännu inte har meddelats.

34 Direktiv 2016/343 är för det tredje även tillämpligt rent materiellt (*ratione materiae*). Den aktuella överenskommelsen ingår nämligen i kategorin ”rättsliga avgöranden, utöver dem som avser frågan om skuld” i artikel 4.1 i direktiv 2016/343. Såsom påpekats av generaladvokaten i punkterna 37–42 i förslaget till avgörande, utgör en sådan överenskommelse mellan den tilltalade och åklagaren ett rättsligt avgörande efter det att den godkänts av domstol.

35 Vidare avgör den aktuella överenskommelsen inte skuldfrågan med avseende på de fem tilltalade. Den omständigheten i sig att överenskommelsen avser skuldfrågan beträffande MH innebär nämligen inte att det kan uteslutas att det är fråga om ett avgörande ”utöver dem som avser frågan om skuld” beträffande de fem tilltalade. Såsom angetts av den hänskjutande domstolen kan samma överenskommelse nämligen utgöra ett avgörande i sak för den som ingått överenskommelsen och som därmed kan framställas som skyldig, utan att det är fallet för övriga tilltalade som inte ingått någon sådan överenskommelse. Om artikel 4.1 i direktiv 2016/343 tolkades på ett annat sätt skulle det medföra att de fem tilltalade inte längre omfattas av de skyddsregler som föreskrivs i bestämmelsen. En sådan tolkning skulle strida mot det syfte med direktivet som anges i skäl 9, nämligen att stärka rätten till en rättvis rättegång i straffrättsliga förfaranden.

Skyldigheten enligt artikel 4.1 första meningen i direktiv 2016/343

36 Enligt artikel 4.1 första meningen i direktiv 2016/343 ska medlemsstaterna vidta nödvändiga åtgärder för att se till att det i bland annat rättsliga avgöranden, utöver dem som avser frågan om skuld, inte hänvisas till en misstänkt eller tilltalad som om den personen vore skyldig så länge denne inte har bevisats vara skyldig enligt lag.

37 Det framgår av skäl 16 i direktiv 2016/343 att syftet med denna bestämmelse är att se till att oskuldspresumtionen efterlevs. Sådana rättsliga avgöranden bör därför enligt skäl 16 inte ge uttryck för att den personen är skyldig.

38 Det bör i detta sammanhang noteras att syftet med direktiv 2016/343, såsom framgår av artikel 1 och skäl 9 i direktivet, är att fastställa gemensamma minimiregler om straffrättsliga förfaranden avseende vissa aspekter av oskuldspresumtionen och rätten att närvara vid sin rättegång (dom av den 19 september 2018, Milev, C-310/18 PPU, EU:C:2018:732, punkt 45).

39 Syftet med detta direktiv är således att stärka medlemsstaternas förtroende för varandras straffrättsliga system, vilket framgår av skälen 4, 5 och 10 i direktivet.

40 Artikel 4.1 i direktiv 2016/343 ger visserligen medlemsstaterna ett bedömningsutrymme när det gäller de nödvändiga åtgärder som ska vidtas enligt bestämmelsen. Såsom framgår av skäl 48 i direktivet är det emellertid så, att den skyddsnivå som medlemsstaterna tillhandahåller aldrig bör understiga de normer som anges i stadgan och Europakonventionen, bland annat de normer som rör oskuldspresumtionen.

41 Oskuldspresumtionen anges i artikel 48 i stadgan, som motsvarar artikel 6.2 och 6.3 i Europakonventionen, vilket även framgår av förklaringarna avseende stadgan. Enligt artikel 52.3 i stadgan ska man således beakta artikel 6.2 och 6.3 i Europakonventionen vid tolkningen av artikel 48 i stadgan, såsom lägsta tillåtna skyddsnivå (se, analogt avseende artikel 17 i stadgan, dom av den 21 maj 2019, kommissionen/Ungern (Nyttjanderätt till jordbruksmark), C-235/17, EU:C:2019:432, punkt 72 och där angiven rättspraxis).

42 Varken direktiv 2016/343 eller rättspraxis avseende artikel 48 i stadgan innehåller någon exakt vägledning om hur det ska avgöras huruvida det i ett rättsligt avgörande hänvisas till en person som om den personen vore skyldig. Det finns därför anledning att vid tolkningen av artikel 4.1 i direktiv 2016/343 hämta vägledning i rättspraxis från Europadomstolen avseende artikel 6.2 i Europakonventionen.

43 Europadomstolen har slagit fast att det är fråga om kränkning av principen om oskuldspresumtion om ett rättsligt avgörande eller ett offentligt uttalande rörande en tilltalad innehåller ett klart uttalande – trots att det inte finns någon fällande dom som vunnit laga kraft – om att vederbörande har begått det aktuella brottet. Europadomstolen har därvid betonat vikten av de rättsliga myndigheternas ordval, de särskilda omständigheter som råder och beskaffenheten hos och bakgrunden till det aktuella förfarandet (se, för ett liknande resonemang, Europadomstolen, 27 februari 2014, Karaman mot Tyskland, CE:ECHR:20140227JUD001710310, § 63).

44 Europadomstolen har slagit fast att det – i fråga om komplexa straffrättsliga förfaranden där åtal väcks mot flera misstänkta som inte kan dömas tillsammans – kan hända att den nationella domstolen vid prövningen av de tilltalades ansvar ofrånkomligen måste nämna att andra personer varit inblandade vilka kan komma att bli föremål för separat prövning vid ett senare tillfälle. Europadomstolen har emellertid preciserat att även om det är så att gärningar där utomstående personer varit inblandade måste redovisas, så bör den aktuella domstolen undvika att lämna mer information än vad som erfordras för att pröva ansvarsfrågan för de tilltalade. Europadomstolen har även betonat att domskälen ska utformas på så sätt att man kan undvika att en potentiell förtida dom meddelas i ansvarsfrågan för utomstående personer, vid äventyr av att en sådan dom skulle kunna äventyra en rättvis prövning av de gärningar som läggs dessa personer till last inom ramen för ett separat straffrättsligt förfarande (se, för ett liknande resonemang, Europadomstolen, 27 februari 2014, Karaman mot Tyskland, CE:ECHR:20140227JUD001710310, § 64 och 65; se även Europadomstolen, 23 februari 2016, Navalnyy och Ofitserov mot Ryssland, CE:ECHR:2016:0223JUD004663213, § 99).

45 Mot bakgrund av denna rättspraxis, och såsom även i allt väsentligt angetts av generaladvokaten i punkt 91 i förslaget till avgörande, ska artikel 4.1 i direktiv 2016/343 tolkas så, att nämnda bestämmelse inte utgör hinder för att en sådan överenskommelse som den i det nationella målet – som måste godkännas av nationell domstol – anger att andra tilltalade än den som träffat överenskommelsen och därmed erkänt gärningen har deltagit och kommer att bli föremål för separat prövning och identifieras, dock under förutsättning *dels* att det är nödvändigt att dessa andra tilltalade nämns för att det ska vara möjligt att kvalificera det rättsliga ansvaret för den som träffat överenskommelsen, *dels* att det i överenskommelsen tydligt anges att dessa andra personer har åtalats i ett separat straffrättsligt förfarande och att det inte slagits fast att de är skyldiga enligt lag.

46 Vid prövningen av om oskuldspresumtionen iakttagits ska det i detta avseende alltid företas en kontroll av det rättsliga avgörandet och däri angivna skäl i dess helhet och mot bakgrund av de särskilda omständigheterna i målet. Såsom även angetts av kommissionen vid förhandlingen finner EU-domstolen att innebörden i varje uttrycklig hänvisning i vissa textavsnitt i ett rättsligt avgörande till att de medåtalade inte befunnits vara skyldiga skulle gå förlorad om andra textavsnitt i detta avgörande kunde uppfattas som ett ställningstagande i förväg till att de är skyldiga.

47 Den hänskjutande domstolen har angett att – såsom föreskrivs i nationell lagstiftning – åtminstone tre personer måste vara inblandade för att det ska kunna vara fråga om en gruppering som utövar brottslighet i organiserad form. Det förefaller därmed framgå av begäran om förhandsavgörande att det var nödvändigt att i den aktuella överenskommelsen nämna de fem tilltalade såsom medgärningsmän för att fastställa att MH var skyldig till att ha varit medlem av en gruppering som utövar brottslighet i organiserad form. Det ankommer dock på den hänskjutande domstolen att pröva detta.

48 I den aktuella överenskommelsen – såsom den har hänskjutits till den hänskjutande domstolen för godkännande – anges det emellertid inte klart att de fem tilltalade har åtalats separat och att det inte slagits fast att de är skyldiga enligt lag. Det ankommer på den hänskjutande domstolen att pröva detta. I och med att det inte lämnats någon sådan precisering kan överenskommelsen anses framställa dessa personer som skyldiga, trots att det ännu inte slagits fast att de är skyldiga enligt lag, vilket strider mot artikel 4.1 i direktiv 2016/343.

49 Det framgår emellertid av begäran om förhandsavgörande att den hänskjutande domstolen enligt nationell rätt har möjlighet att inom ramen för godkännandeförfarandet ändra innehållet i överenskommelsen. Mot denna bakgrund erfordras det enligt artikel 4.1 i direktivet att den aktuella överenskommelsen i förekommande fall godkänns först efter det att den ändrats på så sätt att det klart och tydligt anges att de fem tilltalade har åtalats i ett separat straffrättsligt förfarande och att det inte slagits fast att de är skyldiga enligt lag.

50 Mot denna bakgrund ska tolkningsfrågan bevaras på följande sätt. Artikel 4.1 i direktiv 2016/343 ska tolkas så, att nämnda bestämmelse inte utgör hinder för att en överenskommelse – i vilken den tilltalade erkänner gärningen i utbyte mot en mildare påföljd och som måste godkännas av nationell domstol – uttryckligen som medgärningsmän anger inte bara denna person, utan även andra tilltalade som inte erkänt gärningen och som åtalas i ett separat straffrättsligt förfarande, dock under förutsättning *dels* att det är nödvändigt att dessa andra tilltalade nämns för att det ska vara möjligt att kvalificera det rättsliga ansvaret för den som träffat överenskommelsen, *dels* att det i överenskommelsen tydligt anges att dessa andra personer har åtalats i ett separatstraffrättsligt förfarande och att det inte slagits fast att de är skyldiga enligt lag.

Rättegångskostnader

51 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i det nationella målet utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den hänskjutande domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (andra avdelningen) följande:

Artikel 4.1 i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/343 av den 9 mars 2016 om förstärkning av vissa aspekter av oskuldspresumtionen och av rätten att närvara vid rättegången i straffrättsliga förfaranden ska tolkas så, att nämnda bestämmelse inte utgör hinder för att en överenskommelse – i vilken den tilltalade erkänner gärningen i utbyte mot mildare påföljd och som måste godkännas av nationell domstol – uttryckligen som medgärningsmän anger inte bara

denna person, utan även andra tilltalade som inte erkänt gärningen och som åtalas i ett separat straffrättsligt förfarande, dock under förutsättning *dels* att det är nödvändigt att dessa andra tilltalade nämns för att det ska vara möjligt att kvalificera det rättsliga ansvaret för den som träffat överenskommelsen, *dels* att det i överenskommelsen tydligt anges att dessa andra personer har åtalats i ett annat straffrättsligt förfarande och att det inte slagits fast att de är skyldiga enligt lag.

Underskrifter